ОТ СТЕПИТЕ КЪМ БАЛКАНИТЕ ...

Проучване на надгробни могили
в област Ямбол

Badania kurhanów
w obwodzie Jamboł

Excavation on burial mounds
in Yambol district

ZE STEPÓW NA BAŁKANY ...

FROM THE STEPPES TO THE BALKANS ...

ОТ СТЕПИТЕ КЪМ БАЛКАНИТЕ ...
Проучване на надгробни могили в област Ямбол

ZE STEPÓW NA BAŁKANY...
Badania kurhanów w obwodzie Jamboł

FROM THE STEPPES TO THE BALKANS...
Excavation on burial mounds in Yambol district

ИЗЛОЖБА / КАТАЛОГ

Автори: dr. hab. Piotr Włodarczak, д-р Тодор Вълчев
Фотограф на експонатите: Стефан Каменов
Компютърна реконструкция на гроб от Маломирово: Michał Podsiadło
Графичен дизайн: Таня Косева
Печат: МониЦони

WYSTAWA / KATALOG

Autorski: dr. hab. Piotr Włodarczak, dr. Todor Wałczew
Fotografie zabytków: Stefan Kamenov
Rekonstrukcja komputerowa grobu z Małomirowa: Michał Podsiadło
Projekt graficzny: Tanya Koseva
Drukarnia: MoniConi

EXIBITION / CATALOGUE

Autors: dr. hab. Piotr Włodarczak, dr. Todor Valchev
Photographer of finds: Stefan Kamenov
Computer reconstruction of grave from Malomirovo: Michał Podsiadło
Grafic design: Tanya Koseva
Print: MoniConi

ISBN: 978-954-615-195-7

ОТ СТЕПИТЕ КЪМ БАЛКАНИТЕ ...

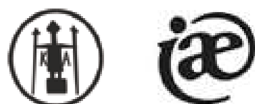
Проучване на надгробни могили в област Ямбол

ZE STEPÓW NA BAŁKANY ...

Badania kurhanów w obwodzie Jamboł

FROM THE STEPPES TO THE BALKANS...

Excavation on burial mounds in Yambol district

Регионален исторически музей – Ямбол
Институт за археология и етнология към Полската академия на науките

Regionalne Muzeum Historyczne w Jambołu
Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Regional Museum of History Yambol
Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences

2022

СЪДЪРЖАНИЕ

SPIS TREŚCI

CONTENTS

ПРЕДГОВОР

От 2018 г. до 2021 г. българо-полска археологическа експедиция провежда археологически разкопки на надгробни могили по средното течение на р. Тунджа. Проучванията са част от проекта „От степите към Балканите. Ямната култура в Тракия“ (no. NCN OPUS 2017/25/B/HS3/02516), финансиран от Националния научен център (Краков, Полша). Проектът се реализира благодарение на договора за научно сътрудничество между Регионален исторически музей – Ямбол и Института за археология и етнология към Полската академия на науките. Целта на проекта е да се документират най-ранните следи от проникването на Ямната култура от източноевразийските степи през IV – III хил. пр. Хр.

През праисторическата епоха долината на р. Тунджа е важен и удобен транспортен коридор, който свързва егейско-анатолийския свят със северните части на Европа. В резултат на това тази зона е богата на археологически обекти от различни периоди. Между тях са и многобройните надгробни могили, някои от които са натрупани през ранната бронзова епоха и са най-югоизточната следа от най-старото индоевропейско население.

През втората половина на IV хил. пр. Хр. в Тракия се появява обичая за погребване на покойниците под надгробни могили. Тук той е практикуван от различни общности в продължение на хилядолетия. Надгробните могили, които са проучени по време на българо-полската експедиция, са от различни хронологически периоди. До с. Маломирово, общ. Елхово, е проучена най-ранната от тях. Повечето от погребенията в нея се датират в IV – III хил. пр. Хр., като между тях има и такива, свързани с Ямната култура. До с. Зимница, общ. Стралджа, е проучена една надгробна могила от късната желязна епоха (от V в. пр. Хр.). До с. Дражево, общ. Тунджа, е проучена една надгробна могила от III в. пр. Хр. До с. Могила, общ. Тунджа, са проучени две надгробни могили от II в. сл. Хр. – времето, когато Тракия е част от Римската империя. Археологическите проучвания на всяка една от тях доведе до откриването на впечатляващи находки, които имат значим принос към нашите познания за историята на района. В момента резултатите от археологическите проучвания се обработват, а придобитите находки са обект на специализирани анализи. Предстоящата публикация ще запознае световната научна общност с резултатите от българо-полската научна експедиция.

PRZEDMOWA

W latach 2018 - 2021 polsko-bułgarska ekspedycja archeologiczna prowadziła badania wykopaliskowe kurhanów zlokalizowanych nad środkową Tundżą. Prace te wykonano w ramach projektu „Ze stepów na Bałkany. Kultura jamowa w Tracji" (nr NCN OPUS 2017/25/B/HS3/02516), finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (Kraków, Polska). Ich realizację umożliwiło podpisanie umowy o współpracy naukowej pomiędzy Instytutem Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk a Regionalnym Muzeum Historycznym w Jambołu. Projekt był ukierunkowany na udokumentowanie najstarszych śladów ekspansji społeczności kurhanowych z wschodnioeuropejskich stepów w IV oraz III tysiącleciu p.n.e.

W prahistorii dolina Tundży stanowiła ważną i dogodną arterię komunikacyjną łączącą świat anatolijsko-egejski z dalej na północ położonymi terenami Europy. W związku z tym w strefie tej notowane jest bogactwo znalezisk archeologicznych z różnych okresów. Znane są między innymi liczne kurhany, z których część jest związana ze społecznościami epoki brązu i stanowi najdalej na południowy wschód wysunięty ślad ekspansji najstarszych ludów indoeuropejskich.

Zwyczaj chowania zmarłych w kurhanach pojawił się w Tracji w drugiej połowie IV tysiąclecia p.n.e. Był następnie praktykowany przez różne społeczności aż do czasów historycznych. Kurhany przebadane przez ekspedycję polsko-bułgarską pochodzą z różnych czasów. W Małomirowie, gm. Ełchowo przebadano najstarszy z nich. Większość z odkrytych tam grobów pochodzi z IV i III tysiąclecia p.n.e. Przebadano m.in. pochówki łączone z kulturą jamową. W Zimnicy, gm. Strałdża przeprowadzono wykopaliska kurhanu z okresu wczesnotrackiego (z V wieku p.n.e.). W Drażewie, gm. Tundża przebadano grobowiec tracki z III wieku p.n.e. Natomiast w Mogile, gm. Tundża celem wykopalisk okazały się być dwa kurhany z II wieku n.e. – okresu, w którym obszar Tracji wchodził w skład Imperium Rzymskiego. Wykopaliska przeprowadzone na każdym z tych stanowisk zaowocowały odkryciem spektakularnych materiałów. Stanowią znaczący wkład w poznanie dziejów regionu. Wyniki badań są obecnie opracowywane, a pozyskane źródła stanowią przedmiot specjalistycznych analiz. Po ich ukończeniu odkrycia polsko-bułgarskiej ekspedycji wejdą do międzynarodowego obiegu naukowego.

INTRODUCTION

Between 2018 and 2021, a Polish-Bulgarian archaeological expedition conducted excavation research on burial mounds located in the central Tundzha Valley. The expedition was carried out as part of the project „From the Steppes to the Balkans. The Yamnaya Culture in Thrace“ (no. NCN OPUS 2017/25/B/HS3/02516), financed by the National Science Centre (Kraków, Poland). The work was possible thanks to the signing of a scientific cooperation agreement between the Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences and the Regional Historical Museum in Yambol. The project was aimed at documenting the oldest traces of expansion of Yamnaya culture communities from the Eastern European steppes in the 4th and 3rd millennium BC. In prehistory, the Tundzha Valley was an important and convenient communication artery connecting the Anatolian-Aegean world with the further northern parts of Europe. Therefore, this zone is rich in archaeological finds from various periods. Among other things, there are numerous burial mounds, some of which are associated with the Bronze Age communities and are the most southeastern traces of the expansion of the oldest Indo-European peoples.

The custom of burying the dead in barrows appeared in Thrace in the second half of the 4th millennium BC. It was then practiced by various communities into historical times. The burial mounds, excavated by the Polish-Bulgarian expedition, come from different time periods. In Malomirovo, Elhovo commune, the oldest burial mound was examined. Most of the graves discovered there date to the 4th and 3rd millennium BC, with burials linked to the Yamnaya culture. In Zimnitsa, Straldzha commune, excavations of a barrow from the Early Thracian period (from the 5th century BC) were carried out. In Drazhevo, Tundzha commune, a Thracian tomb from the 3rd century BC was investigated. Whereas, in Mogila, Tundzha commune, the excavated features turned out to be two burial mounds from the 2nd century AD – the period in which this area of Thrace was part of the Roman Empire. Excavations at each of these sites has resulted in the discovery of spectacular materials, which make significant contributions to the knowledge of the history of the region. The research results are currently being developed and the obtained sources are the subject of specialist analyzes. After their completion, the discoveries of the the Polish-Bulgarian expedition will go into the international scientific circulation.

1.

НАДГРОБНА МОГИЛА ДО С. МАЛОМИРОВО

IV – III хил. пр. Хр.

НАДГРОБНАТА МОГИЛА е разположена на високо плато в местността „Памукли баир" на 1,5 км североизточно от с. Маломирово. Тя има полусферична форма с диаметър на основата 40,0 м и височина 4,00 м.

По време на археологическите проучвания са открити общо 12 погребения извършени чрез трупополагане. Осем от тях *(структури № 3, 5, 14, 16 - 19 и 21)* се отнасят към ранната бронзова епоха.

1.

Като гробни дарове са поставени сребърни и златни спирални висулки за коса, масивно сребърно мънисто и оръдие на труда, изработено от еленов рог.
При две от погребенията мъртвите са посипани с червена охра *(структури № 14 и 17)*, а гробната яма на структура № 17 е оградена с три каменни стели.
Три от погребенията *(структури № 4, 12 и 13)* се отнасят към средната бронзова епоха. При тях липсват гробни дарове.
Последното погребение *(структура № 2)* се датира в V – VI в. Като гробен дар е поставена желязна тока.
Надгробната могила е натрупана на 3 етапа в продължение на стотици години.

КОМПЮТЪРНА РЕКОНСТРУКЦИЯ на гроб № 17
Реконструкцията е направена въз основа на информацията, придобита по време на археологическите проучвания, съчетана с художествено виждане.
За да се постигне желания ефект са използвани различни програми за графичен дизайн, моделиране и визуализиране.

1.

KURHAN WE WSI MAŁOMIROWO

IV i III tysiąclecie p.n.e.

KURHAN był zlokalizowany na wzgórzu zwanym „Pamukli bair“, 1,5 km na północny wschód od wsi Małomirowo. Miał formę wycinka kuli. Jego średnica u podstawy wynosiła 40 m, a wysokość – 4,0 m.

W trakcie wykopalisk archeologicznych przebadano 12 grobów szkieletowych. Osiem z nich *(obiekty nr 3, 5, 14, 16 - 19 i 21)* jest datowanych na wczesną epokę brązu. Nieliczne przedmioty pochodzące z tych grobów to: złote i srebrne zausznice, srebrny paciorek i narzędzie z poroża jelenia. Dwóch zmarłych barwiono czerwoną ochrą *(obiekty nr 14 i 17).* Jamę grobu nr 17 otaczały trzy kamienne stele.

Trzy groby *(obiekty nr 4, 12 - 13)* są datowane na środkową epokę brązu. Nie odkryto w nich wyposażenia. Ostatni grób *(obiekt nr 2)* datowany jest na V - VI wiek n.e. Znaleziono w nim żelazną sprzączkę.

Kopiec został wzniesiony w trzech etapach (fazach budowy), w przeciągu stu lat.

1.

REKONSTRUKCJA KOMPUTEROWA grobu 17
Rekonstrukcja została wykonana na podstawie danych pozyskanych podczas badań archeologicznych z odrobiną wizji artystycznej.
Do uzyskania powyższego efektu zastosowano szereg programów graficznych do modelowania, teksturowania i renderingu.

COMPUTER RECONSTRUCTION of the grave № 17
The reconstruction was made on the basis of data obtained during archaeological research with a bit of artistic vision.
To achieve the above effect, different graphics programs for modeling, texturing and rendering were used.

BURIAL MOUND NEAR MALOMIROVO VILLAGE

4th and 3rd millennium BC

THE BURIAL MOUND located on a high plateau in locality Pamukli bair, 1.5 km northeast from Malomirovo village. It was semispherical in form with a diameter at the base of 40 m and a height of 4.0 m.

During the archaeological excavation, 12 graves were investigated. The burial ritual was inhumation.

Eight of graves *(features № 3, 5, 14, 16 - 19 and 21)* are dated to the Early Bronze Age. The grave inventory consists of gold and silver spiral hear-rings, silver bead and a tool made from a deer horn.

Two of the dead were colored with red ochre *(features № 14 and 17).* The grave pit of feature № 17 was surrounded by three stone steles.

Three of the graves *(features № 4, 12 and 13)* are dated to the Middle Bronze Age. Grave goods from this period are missing.

The last grave *(feature № 2)* is dated in the 5th – 6th century based on an iron buckle grave good.

The burial mound was piled on 3 occasions over hundreds of years.

1.

1

2

3

1. Сребърни висулки за коса от структура № 17
   Srebrne zausznice z obiektu nr 17
   Silver hair-rings from structure № 17

2. Сребърно мънисто от структура № 18
   Srebrny paciorek z obiektu nr 18
   Silver bead from structure № 18

3. Златни висулки за коса от надгробната могила (Етнографско-археологически музей – Елхово)
   Złote zausznice z kurhanu (Muzeum Etnograficzno-Archeologiczne w Ełhowie)
   Gold hair-rings from the burial mound (Ethnographic-Archaeological museum in Elhovo)

2.

НАДГРОБНА МОГИЛА ДО С. ЗИМНИЦА

V век пр. Хр.

НАДГРОБНАТА МОГИЛА е издигната на високо плато, намиращо се на 2,5 км западно от с. Зимница. Има полусферична форма с диаметър на основата 30,0 м и височина 0,50 м. По време на археологическите проучвания е открито едно погребение на възрастен мъж, извършено чрез трупополагане по гръб *(структура № 1)*. Като гробни дарове са поставени керамични съдове – аскос и паница, както и желязно ножче.

Надгробната могила се датира във втората половина на V в. пр. Хр.

2.

KURHAN WE WSI ZIMNICA

V wiek p.n.e.

KURHAN był położony na wysokim plateau, 2,5 km na zachód od wsi Zimnica. Kopiec miał kształt wycinka kuli, o średnicy u podstawy 30 m i wysokości 0,50 m.

W trakcie wykopalisk archeologicznych odkryto tylko jeden grób *(obiekt nr 1)*, prezentujący rytuał inhumacji. Pochowanym był dorosły mężczyzna. W skład wyposażenia grobowego weszły: naczynia ceramiczne – askos i misa oraz nóż żelazny.

Ponad grobem, po odprawieniu rytuałów pogrzebowych został usypany kopiec ziemny.

Przebadany kurhan jest datowany na drugą połowę V wieku p.n.e.

2.

BURIAL MOUND
NEAR ZIMNITSA VILLAGE

5th century BC

THE BURIAL MOUND located on a high plateau, 2.5 km west from Zimnitsa village. It was semispherical in form with a diameter at the base of 30 m and a height of 0.50 m.

During the archaeological excavation, only one grave *(feature № 1)*

was investigated. The burial ritual was inhumation. The buried individual was an adult male.

The grave inventory consists of ceramic vessels – askos and bowl, and an iron knife.

After the funeral rituals were done, the burial mound was piled.

The excavated burial mound dates to the second half of 5th c. BC.

2.

4

5

4. Керамичен аскос
   Ceramiczny askos
   Ceramic askos
5. Керамична паница
   Misa ceramiczna
   Ceramic bowl

3.

НАДГРОБНА МОГИЛА ДО С. ДРАЖЕВО

III век пр. Хр.

НАДГРОБНАТА МОГИЛА е разположена на високо плато, намиращо се на 2 км южно от с. Дражево и 4,5 км югозападно от тракийския град Кабиле. Тя има полусферична форма с диаметър на основата 50,0 м и височина 3,20 м.

По време на археологическите проучвания е открито само едно погребение *(структура № 2)*. Погребаният е млад воин на възраст между 15 и 17 години. Положен е по гръб в правоъгълна яма, вкопана в материковия терен. Гробният инвентар включва керамични съдове – аскос, лампа, кантарос, кратеровиден съд и амфора, железен връх за копие, желязно ножче и части от погребален венец, състоящ се от медни листенца с позлата и керамични топчета, имитиращи плодове. Под дясната му ключица е открита бронзова монета на Антиох II Теос (261 – 246 г. пр. Хр.), контрамаркирана в Кабиле в периода 250 – 246 г. пр. Хр.

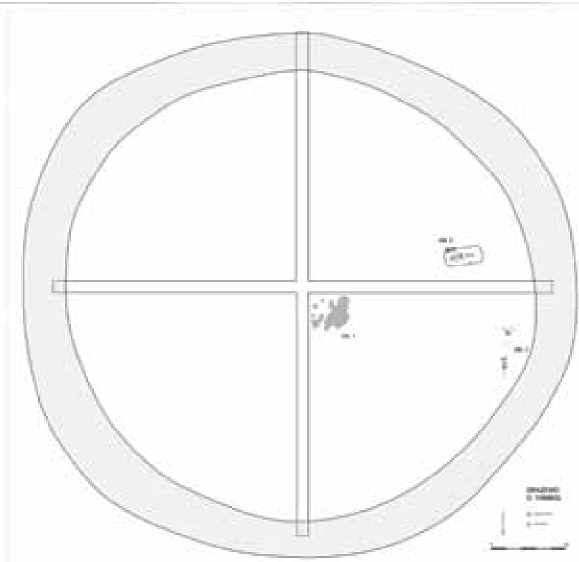
Проучена е и една поменална структура *(№ 3)*, свързана с вярванията на хората в отвъдния свят през античната епоха.

Стратиграфските наблюдения показват, че върху античния терен е издигната малка могила *(структура № 1)*, в съседство на която е вкопана гробната яма. След извършване на погребението върху него е натрупан могилния насип.

Надгробната могила се датира в средата на III в. пр. Хр. и най-вероятно погребаният е бил свободен гражданин, член на тракийския град Кабиле.

3.

3.

KURHAN WE WSI DRAŻEWO

III wiek p.n.e.

KURHAN był położony na wysokim plateau, 2 km na południe od wsi Drażewo oraz 4,5 km na południowy wschód od trackiego miasta Kabile. Kurhan miał formę wycinka kuli. Jego średnica u podstawy wynosiła 50 m, a wysokość – 3,2 m.

Wynikiem badań wykopaliskowych było odkrycie tylko jednego grobu *(obiektu nr 2)*. Był to pochówek szkieletowy. Pochowany był młodym wojownikiem w wieku od 15 do 17 lat. Został ułożony w pozycji wyprostowanej na plecach do prostokątnej jamy wkopanej w pierwotny poziom gruntu. Wyposażenie było złożone z naczyń ceramicznych – askosa, lampki, kantarosa, kratera i amfory, żelaznej włóczni, żelaznego noża oraz elementów wieńca pogrzebowego – pozłacanych liści miedzianych i ceramicznych kulistych paciorków, imitujących owoce. Pod prawym obojczykiem znaleziono brązową monetę Antiocha II Theosa (261 – 246 p.n.e.), kontrmarkowaną w Kabile w latach 250 – 246 p.n.e.

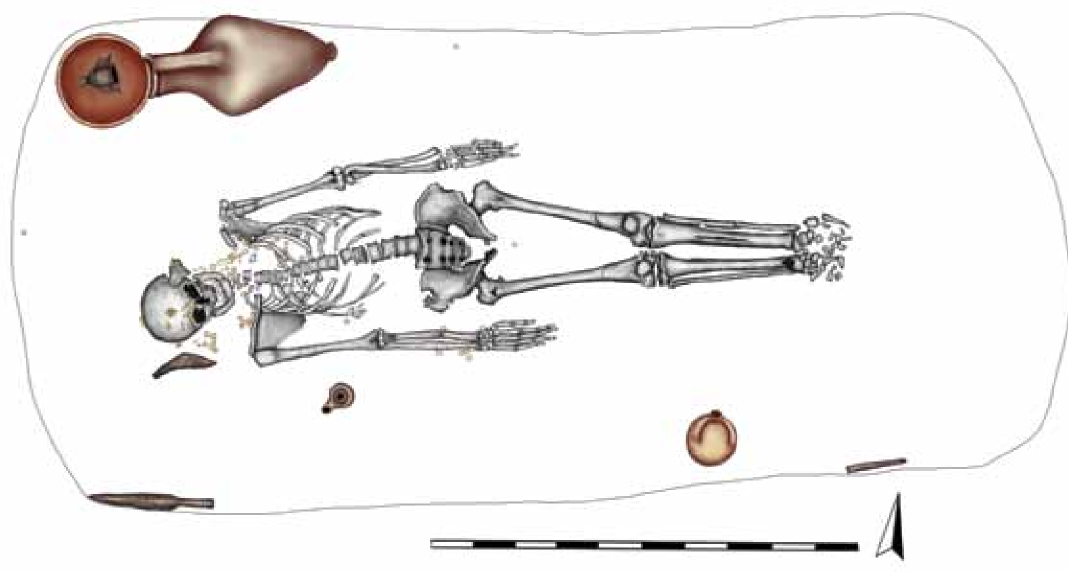
Podczas wykopalisk archeologicznych natrafiono na jeden obiekt ofiarny *(nr 3)*, związany z wierzeniami ludzi z okresu antycznego o wyposażeniu ludzi wędrujących w zaświaty.

Obserwacje stratygraficzne wykazały, że na dawnym terenie wzniesiono niewielki kopiec *(obiekt nr 1)*, w który wykopano następnie jamę grobową. Po odprawieniu rytuałów pogrzebowych usypano ponad grobem właściwy kurhan.

Kurhan jest datowany na połowę III wieku p.n.e. i łączy się z pochówkiem wolnego obywatela, członka elity trackiego miasta Kabile.

3.

3.

BURIAL MOUND NEAR DRAZHEVO VILLAGE

3rd century BC

THE BURIAL MOUND located on a high plateau, 2 km south from Drazhevo village and 4.5 km southwest from the Thracian town of Kabyle. It was semispherical in form with a diameter at the base of 50 m and a height of 3.2 m.

During the archaeological excavation, only one grave *(feature № 2)* was investigated. The burial ritual was inhumation. The buried individual was a young warrior of 15 to 17 years old. He's lying on back in a rectangular pit, which was dug in virgin soil. The grave inventory consists of ceramic vessels – askos, lamp, kantharos, krater and amphora, an iron spear, an iron knife, and parts from funerary wreath with gilded copper leafs and ceramic balls, imitating fruits. Beneath the right collar bone, a bronze coin of Antiochus II Theos (261 – 246 BC), countermarked in Kabyle in the period 250 – 246 BC, was found.

During the archaeological excavation one feature *(№ 3)*, connected with the beliefs of the people from the Antique period in afterlife, was found.

The stratigraphy observations showed that over the ancient terrain a small mound *(structure № 1)* was erected near which grave pit was dug. After the funeral rituals were done, the burial mound was piled.

The excavated burial mound dates to the middle of 3rd century BC and must belong to a free citizen, a member of the Thracian town of Kabyle.

3.

6

6. Керамичен кратер
Ceramiczny krater
Ceramic krater

7

7. Керамична амфора
Amfora ceramiczna
Ceramic amphorae

3.

8

8. Керамичен кантарос
Ceramiczny kantaros
Ceramic kantharos

9. Керамичен аскос
Ceramiczny askos
Ceramic askos

10. Керамична лампа
Lampka ceramiczna
Ceramic lamp

9

10

11

12

13

11. Бронзова монета на Антиох II Теос (261 – 246 г. пр. Хр.) с контрамарка на Кабиле

Brązowa moneta Antiocha II Theosa (261 – 246 p.n.e.) kontrmarkowana w Kabile

Bronze coin of Antiochus II Theos (261 – 246 BC) with countermark of Kabyle

12. Желязно ножче

Żelazny nóż

Iron knife

13. Жлезен връх за копие

Grot żelaznej włóczni

Iron spear

4.

НАДГРОБНА МОГИЛА № 4 ДО С. МОГИЛА

II век сл. Хр.

НАДГРОБНАТА МОГИЛА се намира на 3 км северозападно от с. Могила, в местността „Големия кайряк“. Намира се на доминиращо над околния терен възвишение. Тя е част от некропол от общо 6 надгробни могили. Има полусферична форма с овална основа с размери 20,0 х 25,0 м и височина 1,80 м.

По време на археологическите проучвания са открити общо 2 погребения *(структури № 2 и 3)*. Погребалната практика е трупоизгаряне. Погребалният ритуал е извършван извън рамките на надгробната могила, като в гробната яма са пренасяни част от горелите кости, заедно с въглени и железни пирони от съоръженията за изгаряне на трупа. Мъртвите са положени с различни погребални дарове: керамични съдове – паници и чаши, стъклен съд, части от бронзов съд, железен медальон със златна пластина с изображение на бик и бронзова монета на император Луций Вер (161 – 169 г.).

По време на археологическите проучвания са разкрити и 2 поменални структури *(№ 1 и 4)* свързани с вярванията на хората в отвъдния свят през античната епоха.

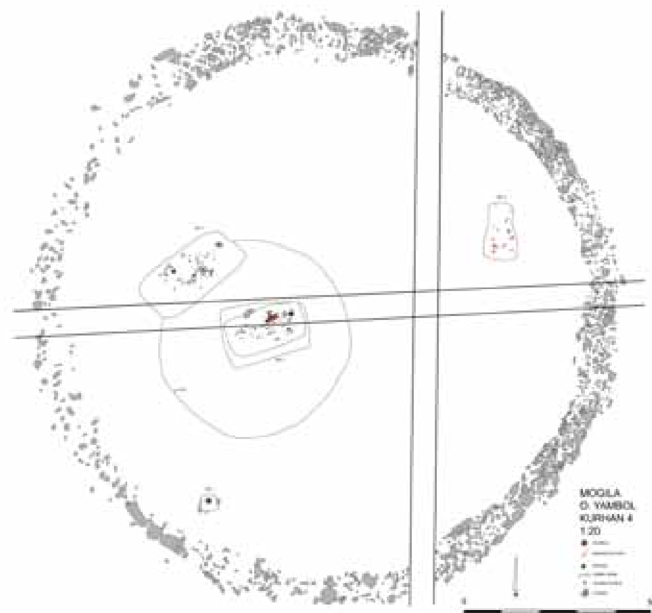
Около гробните съоръжения е издигната крепида, направена от ломени камъни. „Сакралното“ пространство на надгробната могила е с диаметър 15,50 м. Ширината на каменната крепида е от 0,60 до 0,90 м, а височината ѝ достига до 0,80 м. Върху всички погребални структури е издигнат общ могилен насип.

Палеоботаническите изследвания показват, че при кремацията са използвани бук *(Fagus sylvatica L.)*, дъб *(Quercus sp.)* и полски клен *(Acer campestre L.)*. В пробите са открити черупки от сливи *(Prunus sp.)* и орехи *(Juglans regia L.)*, както и ядки, черупки и шишарки от средиземноморския чадърен бор *(Pinus pinea L.)*, който не се среща в днешните български земи.

Надгробната могила се датира във втората половина на II в. и трябва да се свърже със селище или извънградска вила, разположени в непосредствена близост до античния град Кабиле.

4.

4.

KURHAN NR 4 WE WSI MOGIŁA

II wiek n.e.

KURHAN jest położony 3 km na północny zachód od wsi Mogila – na obszarze o nazwie Golemiya Kajryak. Jest zlokalizowany na kulminacji wzniesienia, dominującego nad okolicą. U podstawy miał kształt owalny (wymiary 20 x 25 m) i wysokość 1,8 m.

Podczas wykopalisk archeologicznych przebadano dwa groby *(obiekty nr 2 i 3)* prezentujące rytuał kremacji. Zmarłych spalono poza kurhanem, a do jam grobowych zsypano skremowane kości, węgle drzewne i żelazne gwoździe pochodzące z konstrukcji do kremacji zwłok. Inwentarze grobowe składały się z: naczyń ceramicznych – mis i pucharów, naczynia szklanego, fragmentu naczynia z brązu, medalionu żelaznego ze złotą płytką z wizerunkiem byka oraz brązowej monety Lucjusza Werusa (161 – 169 n.e.).

Podczas wykopalisk archeologicznych odkryto dwa obiekty ofiarne (*nr 1 i 4)*, związane z wierzeniami ludzi z okresu antycznego o zaświatach.

Groby i jamy rytualne były otoczone kręgiem zbudowanym z bloków skalnych. Powierzchnia „sakralna“ kopca miała 15,5 m średnicy. Szerokość muru wynosiła od 0,60 do 0,80 m, a wysokość sięgała 0,80 m. Ponad całym tym założeniem usypano kurhan.

Badania paleobotaniczne wykazały, że do kremacji użyto drewna bukowego *(Fagus sylvatica L.)*, dębowego *(Quercus sp.)* i klonowego *(Acer campestre L.)*. W analizowanych próbkach znaleziono łupiny orzechów śliwy *(Prunus sp.)* i orzechów włoskich *(Juglans regia L.)*. Znaleziono także orzechy, muszle i szyszki sosny śródziemnomorskiej *(Pinus pinea L.)*, która nie występowała na dzisiejszym obszarze Bułgarii.

Przebadany kurhan jest datowany na drugą połowę II wieku n.e. i łączy się z podmiejską osadą lub willą, położoną w pobliżu starożytnego miasta Kabyle.

4.

4.

BURIAL MOUND № 4 NEAR MOGILA VILLAGE

2nd century AD

THE BURIAL MOUND located 3 km northwest from Mogila village – in locality Golemiya Kayryak. It's located on a hill dominating over surrounding terrain. It was part from necropolis from 6 burial mounds. It had semispherical form with oval base with size 20 x 25 m and height of 1.8 m.

During the archaeological excavation two graves *(structures № 2 and 3)* were investigated. The burial ritual was cremation. The funeral rituals were made out of the range of the burial mound like in the grave pits put part from burned bones, charcoals and iron nails from the construction for cremation of the body. The grave inventory consists of ceramic vessels – bowls and cups, glass vessel, parts from bronze vessel, iron medallion with golden plate with image of bull and bronze coin of Lucius Verus (161 – 169 AD).

During the archaeological excavation two features *(№ 1 and 4)*, connected with the beliefs of the people from the Antique period in afterlife, were found.

The features were surrounded by a ring wall, made of chipped stones. The 'sacral' area of the burial mound was 15.5 m in diameter. The width of the ring wall was between 0.60 and 0.80 m, and it height reached 0.80 m. Finally, above all the features a burial mound was piled.

The paleo-botanical samples showed that during the cremation beech *(Fagus sylvatica L.)*, oak *(Quercus sp.)* and maple *(Acer campestre L.)* were used. In the samples nutshells from plums *(Prunus sp.)* and walnuts *(Juglans regia L.)* were found. Nuts, shells and cones of Mediterranean stone pine *(Pinus pinea L.)* were also found, which did not exist in present Bulgarian lands.

The excavated burial mound dated to the second half of 2nd c. AD and is connected with settlement or villa suburban, situated in proximity to the Ancient town of Kabyle.

4.

14

15

14 - 16. Керамични купи от структура № 2
Misy ceramiczne z obiektu nr 2
Ceramic bowls from structure № 2

16

17. Железен медальон със златна пластина с изображение на бик от структура № 2
Medalion żelazny ze złotą płytką z wizerunkiem byka z obiektu nr 2
Iron medallion with golden plate with image of bull from structure № 2

18. Бронзова монета на император Луций Вер (161 – 169 г.) от структура № 2
Brązowa moneta cesarza Lucjusza Werusa (161 – 169 n.e.) z obiektu nr 2
Bronze coin of Lucius Verus (161 – 169 AD) from structure № 2

17

18

5.

НАДГРОБНА МОГИЛА № 5 ДО С. МОГИЛА

II - III век сл. Хр.

НАДГРОБНАТА МОГИЛА се намира на 3 км северозападно от с. Могила в местността „Големия кайряк". Намира се на доминиращо над околния терен възвишение. Тя е част от некропол от общо 6 надгробни могили. Има полусферична форма с диаметър на основата 20,0 м и височина 1,00 м.

По време на археологическите проучвания са открити общо 10 погребения. Погребалната практика е трупополагане за децата *(структури № 8, 11 - 13)* и трупоизгаряне за възрастните *(структури № 1 - 3, 7, 9 и 10)*. Последният погребален ритуал е извършван извън рамките на надгробната могила, като в гробната яма са пренасяни част от горелите кости, заедно с въглени и железни пирони от съоръженията за изгаряне на трупа. Мъртвите са положени с различни погребални дарове: керамични съдове – чинии, паници, чаши и стомни, стъклени унгвентарии, стъклени и керамични мъниста, бронзови обеци и бронзови монети на императорите Антонин Пий (138 – 161 г.), Луций Вер (161 – 169 г.), Комод (176 – 192 г.) и Каракала (211 – 217 г.).

По време на археологическите проучвания са разкрити и 3 поменални структури *(№ 4 - 6)*, свързани с вярванията на хората в отвъдния свят през античната епоха.

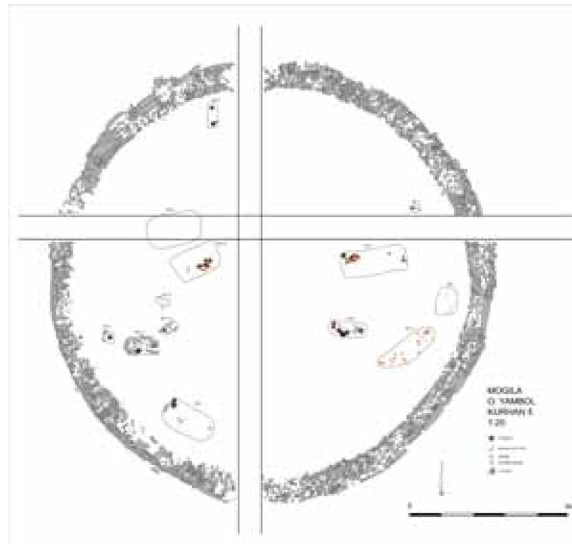
Около гробните съоръжения е издигната крепида, направена от ломени камъни. „Сакралното" пространство на надгробната могила е с диаметър 12,0 м. Ширината на каменната крепида е от 0,60 до 0,90 м, а височината ѝ достига до 0,80 м. Върху всички погребални структури е издигнат общ могилен насип.

Палеоботаническите изследвания показват, че при кремацията са използвани бук *(Fagus sylvatica L.)*, дъб *(Quercus sp.)* и полски клен *(Acer campestre L.)*. В пробите са открити черупки от сливи *(Prunus sp.)* и орехи *(Juglans regia L.)*.

Надгробната могила се датира във втората половина на II – началото на III в. и трябва да се свърже със селище или извънградска вила, разположени в непосредствена близост до античния град Кабиле.

5.

KURHAN NR 5 WE WSI MOGIŁA

II - III wiek n.e.

KURHAN jest położony 3 km na północny zachód od wsi Mogila – na obszarze o nazwie Golemiya Kajryak. Jest zlokalizowany na kulminacji wzniesienia, dominującego nad okolicą. U podstawy miał kształt owalny (wymiary 20 x 25 m) i wysokość 1,8 m.

W trakcie wykopalisk archeologicznych odkryto dziesięć grobów. Rytuał pogrzebowy polegał na inhumacji dzieci *(obiekty nr 8, 11 - 13)* oraz kremacji osób dorosłych *(obiekty nr 1 - 3, 7, 9 i 10)*. W tym drugim przypadku zwłoki palono poza kurhanem, a do jam grobowych zsypywano spalone kości, węgle drzewne i żelazne gwoździe z konstrukcji stosów pogrzebowych. W skład inwentarza grobowego weszły: naczynia ceramiczne – talerze, misy, kubki i dzbany, szklane unguentaria, paciorki szklane i ceramiczne, kolczyki z brązu i monety brązowe Antonina Piusa (138 – 161 n.e.), Lucjusza Werusa (161 – 169 n.e.), Kommodusa (176 – 192 n.e.) i Karakalli (211 – 217 n.e.).

Podczas wykopalisk odkryto trzy obiekty ofiarne (nr 4 - 6), związane z wierzeniami ludzi z okresu antycznego o wędrówce w zaświaty.

Groby oraz jamy rytualne były otoczone kręgiem zbudowanym z bloków skalnych. Wydzielona w ten sposób powierzchnia „sakralna“ kopca miała średnicę 12 m. Szerokość muru wynosiła od 0,60 do 0,80 m, a jego wysokość sięgała 0,80 m. Ponad całym tym założeniem usypano kurhan.

Badania paleobotaniczne wykazały, że do kremacji używano buka *(Fagus sylvatica L.)*, dębu *(Quercus sp.)* i klonu *(Acer campestre L.)*. W analizowanych próbkach zidentyfikowano łupiny orzechów śliwy *(Prunus sp.)* i orzecha włoskiego .

Przebadany kurhan jest datowany na drugą połowę II wieku n.e. – początek III wieku n.e. i łączy się z podmiejską osadą lub willą, zlokalizowaną pobliżu starożytnego miasta Kabyle.

5.

BURIAL MOUND № 5 NEAR MOGILA VILLAGE

2nd - 3rd century AD

THE BURIAL MOUND located 3 km Northwest from Mogila village – in locality Golemiya Kayryak. It located on a hill dominating over surrounding terrain. It was part from necropolis from 6 burial mounds. It had semispherical form with diameter of the base 20 m and height of 1.0 m. During the archaeological excavation ten graves were investigated. The burial ritual was inhumation for children *(features № 8, 11 - 13)* and cremation for adults *(features № 1 - 3, 7, 9 and 10)*. The last funeral rituals were made out of the range of the burial mound like in the grave pits put part from burned bones, charcoals and iron nails from the construction for cremation of the body. The grave inventory consists of ceramic vessels – plates, bowls, cups and jugs, glass unguentaria, glass and ceramic beads, bronze earrings and bronze coins of Antoninus Pius (138 – 161 AD), Lucius Verus (161 – 169 AD), Commodus (176 – 192 AD) and Caracalla (211 – 217 AD).

During the archaeological excavation three features *(№ 4 - 6)*, connected with the beliefs of the people from the Antique period in afterlife, were found.

The features were surrounded by a ring wall, made of chipped stones. The ‘sacral' area of the burial mound was 12 m in diameter. The width of the ring wall was between 0.60 and 0.80 m, and it height reached 0.80 m. Finally, above all the features a burial mound was piled.

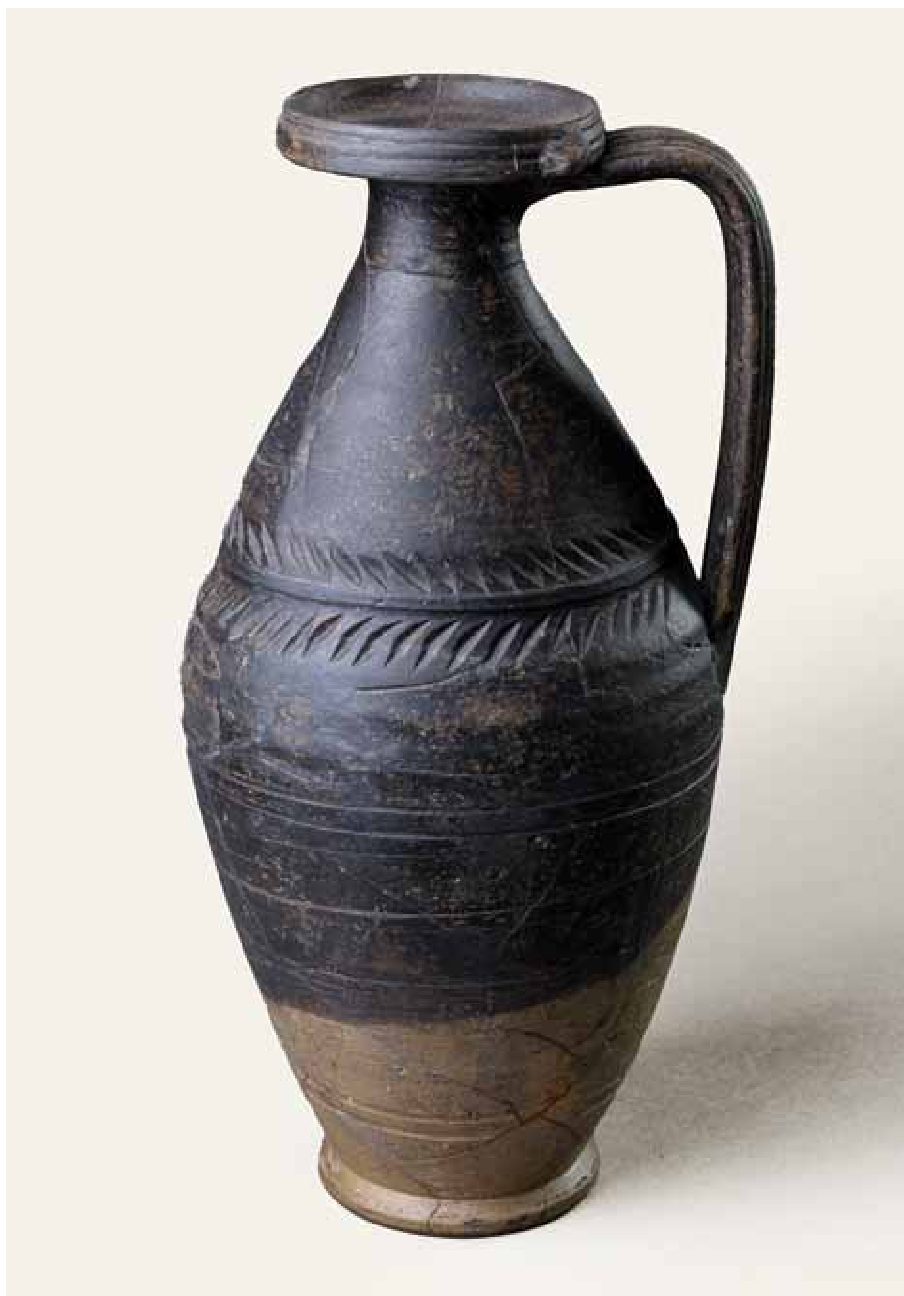
The paleo-botanical samples showed that during the cremation beech *(Fagus sylvatica L.)*, oak *(Quercus sp.)* and maple *(Acer campestre L.)* were used. In the samples nutshells from plums (Prunus sp.) and walnuts *(Juglans regia L.)* were found.

The excavated burial mound dated to the second half of 2nd c. – beginning of 3rd c. AD and is connected with settlement or villa suburban, situated in proximity to the Ancient town of Kabyle.

5.

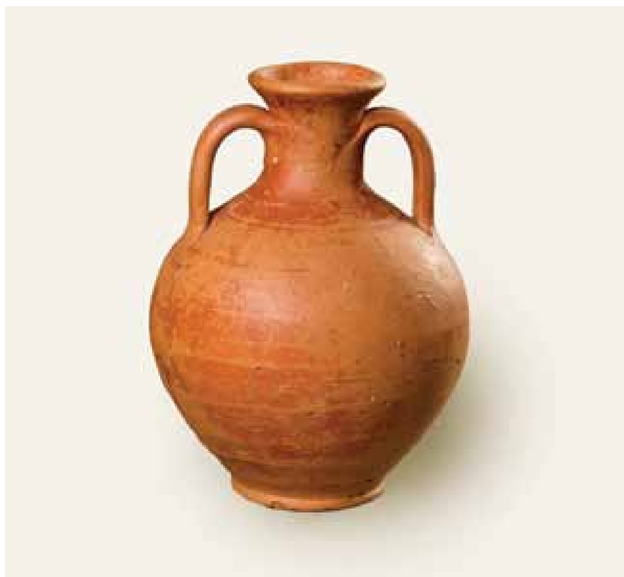

19. Керамична кана
от структура № 10
Dzban ceramiczny
z obiektu nr 10
Ceramic jug
from structure № 10

19

5.

20

21

22

23

21 - 22. Керамични стомни от структури № 8 и 10

Dzbany ceramiczne z obiektów nr 8 i 10

Ceramic jugs from structures № 8 and 10

23. Керамична стомна от структура № 6

Dzban ceramiczny z obiektu nr 6

Ceramic jug from structure № 6

24. Керамична стомна от структура № 7

Dzban ceramiczny z obiektu nr 7

Ceramic jug from structure № 7

24

5.

25

26

27

28

25 - 28. Керамични чаши
от структури № 3, 7, 10 и 12

Kubki ceramiczne
z obiektów nr 3, 7, 10 i 12

Ceramic cups
from structures № 3, 7, 10 and 12

29

29. Керамична чиния от структура № 8

Talerz ceramiczny z obiektu nr 8

Ceramic plate from structure № 8

30. Керамична чиния от структура № 7

Talerz ceramiczny z obiektu nr 7

Ceramic plate from structure № 7

30

5.

31

32

33

31-33. Керамични купи от структури № 8 и 12

Misy ceramiczne z obiektów nr 8 i 12

Ceramic bowls from structures № 8 and 12

34. Каменна плочка за приготвяне на лекарства от структура № 7

Kamienna płytka do przygotowania lekarstw z obiektu nr 7

Stone plate for preparing of medicines from structure № 7

35. Керамични мъниста от структура № 10

Paciorki ceramiczne z obiektu nr 10

Ceramic beads from structure № 10

34

35

36

36. Железни ключ и ключалка от структура № 7

Żelazny klucz i zamek z obiektu nr 7

Iron key and lock from structure № 7

37

38

37. Стъклен унгвентарий от структура № 8

Szklane unguentarium z obiektu nr 8

Glass unguentarium from structure № 8

38. Стъклен унгвентарий от структура № 12

Szklane unguentarium z obiektu nr 12

Glass unguentarium from structure № 12

5.

39

40

39. Бронзова монета на император Антонин Пий (138 – 161 г.) от структура № 8

Brązowa moneta cesarza Antoninusa Piusa (138 – 161 n.e.) z obiektu nr 8

Bronze coin of Antoninus Pius (138 – 161 AD) from structure № 8

40. Бронзова монета на император Антонин Пий (138 – 161 г.) от структура № 3

Brązowa moneta cesarza Antoninusa Piusa (138 – 161 n.e.) z obiektu nr 3

Bronze coin of Antoninus Pius (138 – 161 AD) from structure № 3

Екипът на проекта:

доц. д-р Стефан Александров

dr. hab. Piotr Włodarczak

гл. ас. д-р Стефан Бакърджиев

д-р Тодор Вълчев

Илия Илиев

Michał Podsiadło

dr. Bartłomiej Szmoniewski

Tomasz Oberc

Jakub Niebylski

Magdalena Mazurkiewicz

Георги Илиев

JCB

Сливен

с. Зимница
wieś Zimnica
Zimnitsa village

с. Дражево
wieś Drażewo
Drazhevo village

с. Могила
wieś Mogiła
Mogila village

Ямбол

Тунджа

с. Маломирово
wieś Małomirowo
Malomirovo village

ОТ СТЕПИТЕ КЪМ БАЛКАНИТЕ...
Каталози, т. III
Българска, първо издание
Тираж: 300
Печатни коли: 3
Печат: МониЦони - Ямбол
Издателство: „Я“ - Ямбол

ZE STEPÓW NA BAŁKANY...
Katalogi, t. III
Bułgarski, pierwsza edycja
Nakład: 300
Liczba arkuszy drukarskich: 3
Drukarnia: MoniZoni Jamboł
Wydawnictwo: „Ya“ Jamboł

FROM THE STEPPES TO THE BALKANS...
Catalogues, vol. III
Bulgarian, first edition
Circulation: 300
Bulk: 3
Printing House: MoniConi - Yambol
Publishing house: „Я“ - Yambol

ISBN: 978-954-615-195-7

museum.yambol@gmail.com
http://yambolmuseum.eu

Регионален исторически музей - Ямбол
Regionalne Muzeum Historyczne w Jambołu
Regional Museum of History Yambol